

FEYNTJE VAN STEENKISTE,

VAN

FRANS HALS, DOOR E. W. MOES.

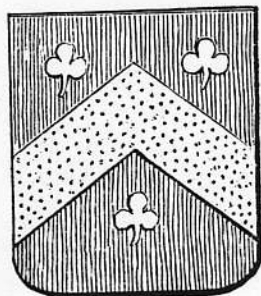
De verspreiding der werken van FRANS HALS over de oude en nieuwe wereld is een geheel andere dan van vele overige grootmeesters onzer oude schilderschool. Zijne populariteit is eerst van vrij jonge dagteekening. Gelijk Dr. BREDIUS nog onlangs in „Der Sammler” aangetoond heeft, werd reeds in de zeventiende eeuw aan werken van REMBRANDT door kunstkenneren en kunsthandelaars een waarde toegekend, meestal hooger dan aan werken van andere kunstenaars. Nog geen honderd jaar na zijn dood verscheen al een afzonderlijke studie over zijn etsen. Aan tal van werken, die niet begrepen werden, gaf de volksmond uit eigen inzicht namen, als het Joodsche bruidje, Aernout en Adolf van Gelder, enz. Niets van dat al met zijn evenknie, die drie uur gaans van hem verwijderd woonde, waarschijnlijk zonder hem ooit persoonlijk gekend te hebben.

Een eeuw geleden bevond zich nog het overgroot deel van de werken van FRANS HALS in ons land. Zooals altijd zijn de particuliere verzamelaars vóórgegaan in de waardeering van zijn talent, en jaar in jaar uit werden zijne werken over de grenzen gevoerd, terwijl de musea in het buitenland nog vrij slecht voorzien waren. Maar nog bewaarden eenige hofjes te Haarlem meesterstukken van zijn hand, en de regenten der hofjes van Heythuysen en van Beresteyn bezweken voor de met goud gevulde beurzen der regeeringen en der ROTHSCHILDS.

Telt men de schutter- en regentenstukken te Haarlem, en wat verder nog in onze musea te Amsterdam, 's Gravenhage en Rotterdam aanwezig is, niet mede, dan kunnen nog slechts zeer weinig particulieren ten onzent er zich op beroemen, niet voor den geldduivel bezweken te zijn. Behalve één stuk in het hofje van MEVR. VAN AARDEN te Leerdam en een tweetal in de verzameling SIX te Amsterdam, waren de portretten van LUCAS DE CLERCQ en diens vrouw FEYNTJE VAN STEENKISTE de eenige die voorzoover mij bekend is, zich nog in handen van particulieren bevonden. De verhuizing van de laatste twee naar het buitenland, is dank zij de milde gift der familie VAN EEGHEN en DE CLERCQ onmogelijk gemaakt, daar zij deze hoogst belangrijke portretten aan het rijk hebben afgestaan ter plaatsing in het Rijksmuseum te Amsterdam.

Als modeportretschilder van zijn tijd was FRANS HALS nog maar slecht in ons Rijksmuseum vertegenwoordigd. Die leemte is nu glansrijk aangevuld. Het mansportret draagt geen jaartal, het vrouweportret is gedateerd 1636, zijn glansperiode.

Gaarne had ik een uitvoerig relaas gegeven over die beide personen, die zich op deze wijze de onsterfelijkheid hebben weten te verschaffen, maar dit mocht mij niet gelukken. In de verschillende genealogiën, die zich nog bij de familie DE CLERCQ bevinden, wordt LUCAS steeds voor de stamvader van het geslacht aangezien, maar waar hij vandaan kwam, wat hij uitvoerde, daaromtrent bestonden wel gissingen, maar meer niet. Eenige gegevens door den Gentschen archivaris, den heer VICTOR VAN DER HAEGHEN verzameld, stelden mij in staat, ten minste over de afkomst van dien stamvader zekerheid te verkrijgen, en uit verschillende registers, berustende in het archief te Gent, aangevuld door een manuscript-genealogie van HERZEELE in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, kon ik de volgende stamlijst opmaken:

PIETER DE CLERCQ

×

Martine Taets.

JACOBUS DE CLERCQ

×

Magdeleine Willemina de Clercq.

VICTOR DE CLERCQ,

JOANNES DE CLERCQ,

JOANNA DE CLERCQ,

GILLES DE CLERCQ

×

Barbara de Knibbere.

LIEVIN DE CLERCQ

† vóór 1563

×

Lievine van Houcke

† 1604.

JAN DE CLERCQ

† 1 Jan. 1618

×

Johanna van Weymeersch.

JACQUES DE CLERCQ

† vóór 1614

×

Paschyne Gryspaert.

ELISABETH DE CLERCQ

×

Hercules van Hembyse.

CLARA DE CLERCQ

geb. ca. 1554 † vóór 1619.

JOHANNEKEN DE CLERCQ, JAN DE C., ELISABETH DE C., LIVYNE DE C., SARA DE C., JAQUES DE C., PIETER DE C., LUCAS DE C.

×

Pieter van Hulthem.

×

Balthasar
v. d. Vonck.

×

Abraham
Ampe.

×

Abraham
Coucke.

×

Feyntje
van Steenkiste.

Op het register „Staeten van goede, An. 1619—20” staat bij JOHANNEKEN, toen nog minderjarig, aangeteekend: „De maghen van de vaderlyke zyde woonen in de vereenighde provinciën”. Dit waren JACQUES, PIETER en LUCAS, die in 1614 als minderjarigen onder voogdij stonden van JOOS CROMMELINCK en CORNELIS VAN TONGERLOO „uyt crachte van procuratie in datum 5 February 1614 ghepasseert voor de Wet van Haerlem”. Beide voogden waren Vlamingen van geboorte en behoorden te Haarlem tot de Doopsgezinde gemeente. Hunne moeder PASCHYNE GRYSPAERT teekende dezelfde acte, betreffende een deeling van goederen van hun grootvader LIEVINUS „voor de Wet van Amsterdam, den 11^{en} July 1614”.

Om wat voor reden deze tak der in Gent hoog aangeziene familie naar de noordelijke, vrij geworden provinciën vluchtte, kan ik niet met zekerheid aangeven. In 1534 werden reeds LIEVIN en JAN DE CLERCQ „ghebannen vijftich jaer uit Vlaenderen, omme dat zy met eenen valschen briefve haelden uten Clooster van Assenede, de huisvrouw van JACOB BAUWENS”. en in 1567 werd MARTIN DE CLERCK als „Kerkbreker” gehangen.

Daar de dochters van JACQUES DE CLERCQ alle nog Vlaamsche huwelijken deden, is het waarschijnlijk dat hij eerst op gevorderden leeftijd wegens de geloofsvervolgingen van Gent naar Haarlem uitgeweken is. Hij behoorde er tot de Doopsgezinden, en ontving 17 Juli 1606 een quitantie voor het in 1601 gekochte huis „De Olieblok” op het Klein Heiligland, het Vermaanhuis der Vereenigde Vlaamsche, Friesche en Hoogduitsche Doopsgezinde Gemeenten ¹⁾, en 26 Juli 1609 werd hij te Haarlem begraven.

Omstreeks 1630 huwde zijn zoon LUCAS met FEYNTJE VAN STEENKISTE. Helaas was de juiste datum van dit huwelijk niet in Haarlemsche trouwboeken te vinden. Wel vond de heer C. J. GONNET, wien ik verschillende gegevens verschuldigd ben, op 26 Juni 1626 het huwelijk van LUYCAS VAN BEECK j. m. van Emmerik met CHRISTINA VAN STEENKISTE j. d. van Haarlem, FEYNTJES zuster.

Te samen legden de zwagers een buitenplaats bij Bloemendaal aan, die naar hunne beide familienamen „CLERCK-en-BEECK”, en later bij afkorting „de Beeck” genaamd werd ³⁾.

In 1774 werd op dit huis, toen in het bezit van THOMAS VAN BEECK, nog een glas gevonden met de namen van LUCAS DE CLERCQ en zijn vrouw en het jaartal 1638, benevens een voorstelling van de vier Heemskinderen, geschilderd op een rondas. Dit zeer goed geschilderde rondas berust thans in het Nederlandsch Mussum te Amsterdam, en de uitlegging er van heeft al heel wat hoofdbrekens gekost. De familie zelf hield het vroeger voor haar geslachtswapen, natuurlijk geheel ten onrechte. Toch verdient het opmerking dat in

1) S. BLAUPOT TEN CATE, Geschiedenis der Doopsgezinden in Holland, Zeeland, Utrecht en Gelderland, I p. 390.

2) Dat de STEENKISTE's van Vlaamschen oorsprong zijn, hoort men reeds aan den naam.

3) Dergelijke samenstellingen kwamen meer voor. Ik wijs slechts op Schapenburch (Schaep-Burch) en Valckenheyning (Valckenier-van Heyningen).

het huis aan het Spaarne bij de Melkbrug te Haarlem, bewoond door LUCAS' oudsten zoon PIETER DE CLERCQ, dezelfde voorstelling als gevelsteen was aangebracht.

Deze PIETER was blijkens zijn trouwacte in 1631 te Haarlem geboren. Toen hij in 1652 te Amsterdam huwde, woonde zijn vader „op de Brauwskay”. Alle kinderen werden met de ouders nog eens op een doek afgebeeld, nu nog in het bezit van den heer P. DE CLERCQ te Amsterdam. Een vijftal jongens en meisjes, ongeveer tusschen de vier en tien jaar oud, vormen met de ouders een jagerstafreel; op den achtergrond verheffen zich de Bloemendaalsche duinen.

Toen STEPHANUS DE CLERCQ in 1774 een inventaris van de stukken opmaakte, die bij zijn broeder PIETER op de buitenplaats Vredelust in het Geyn hingen, beschreef hij dit stuk uitvoerig, en vermeldt verder nog „2 hooge schilderyen waar van 1 verbeeld LUCAS DE CLERCQ en het ander zyn vrouw”, en elders zegt hij „myn vader P. DE CLERCQ heeft ook op de Rug van deze hooge Schildery doen stellen de Naam van FEYNA VAN STEENKISTE”. Gelukkig, anders zouden we nu misschien niet eens meer weten, wie de persoon is, in 1636 door FRANS HALS vereeuwigd, en nu door den heer TAUREL in koper gesneden.

